

בתוך חדר אורחים יפה ומטופח לשמאלי יושב אדם קשיש, שנולד בתחילת המאה שלנו. הוא כבר קצת כבר-שמיעה, צעדיו קטנים, זהירים, עיניו ממושקפות, שערותיו לבנות. לימיני יושבת נכדתו איטה, נערה יפהפיה, תמירת גוף, בעלת עיניים יפות, מלאות הבעה. איטה הצעירה היא סטודנטית, לומדת הוראה והיא שהפגישה אותי עם הסב. היא דור שלישי לשואה ונראה שעברו הטראגי של סבה (ואביה) נוגע מאוד-מאוד לליבה. בשעת הסיפור עצמו היא עוזרת לו לנבור בתוך מאגר היגון, מודעת היטב לפרטים למיניהם, כאילו הולכת עימו בשבילי העבר ההוא.

דוד פיכמן נולד בעיר בוריסלב (Boryslaw), עיר הנפט הפולנית. לעובדה זאת יש השפעה גדולה על חייו. כל עיסוקיו הסתובבו סביב תעשיית הנפט. הוא למד כימיה וראה את עתידו בעיר זו, בה נולד והתגוררו הוריו, שני אחיו ואחותו היחידה.

כאשר פרצה מלחמת העולם הראשונה, היה עדיין ילד והיא לא השאירה בליבו זכרונות רבים. תקופתו היפה החלה בשנות העשרים. אז היה כבר עלם צעיר ומוכשר, מסודר בעבודה מעניינת, כל עתידו לפניו. הוא פגש נערה, התאהב בה וביקש את ידה. שני הצעירים החלו לבנות את עתידם המשותף. שנות העשרים בפולין היו שנים עליזות, שנים של פיתוח ויצירה ולאדם מוכשר כדוד לא היתה שום סיבה לדאגה. איטה היתה לו אישה טובה ומסורה והיא ילדה לו בת יפהפיה, לה קראו לוסיה.

לוסיה היתה רק בת 9 שנים כאשר חרב עולמם של יהודי אירופה (בין יתר הקורבנות), עולם בו הקורבנות הכאובים ביותר היו דווקא ילדים – ילדי ישראל.

ביום 5 בספטמבר 1939 נכנסו הגרמנים לבוריסלב. לעיר זו היה גורל מיוחד במינו. הגרמנים שכבשו את העיר, חתמו הסכם עם הרוסים. בהסכם צויין ששטח פולין יעבור לידיים גרמניות, ואילו שטחי אוקראינה (שכללו את העיר בוריסלב, שהיא במזרחה של פולין) יעברו לידי רוסיה. ההסכם הזה התקיים עד לשנת 1941, בה פלשו הגרמנים לשטח רוסיה. אז עברה העיר בוריסלב לשלטון גרמני וזה עד סוף המלחמה. וכך גם נחתם גורלם של יהודי העיר.

דוד מדגיש שבהתחלה לא חלו שינויים גדולים בחיי העיר. הגרמנים שהיו מעוניינים בהמשך סדיר של תעשיית הנפט, לא נגעו לרעה בעובדים היהודים ולא כל שכן בעובדים חיוניים, כדוד עצמו. כיוון שהמשיך לעבוד,

המשיכה משפחתו הקטנה לחיות בתנאים נורמליים, פחות או יותר. עדיין היה מזון וחופש תנועה יחסי.

הרעה הראשונה והגדולה באה דווקא מצד האוכלוסיה האוקראינית שהתייצבה מיד לצד הכובשים הגרמנים. הם הכירו היטב את יהודי המקום וגם הוליכו את נציגי "הסדר החדש" אל בתיהם של עשירי העיר, משתתפים בעצמם בגזל. האוקראינים היו תופסים יהודים ומכים בהם כאכזריות רבה. הגרמנים לא עצרו בעדם, שמחים שעבודתם נעשית בידי עוזריהם. וכך הלכו חיי היהודים ונעשו חיי הפקר. הרציחות נעשו מעשה יום יום. בשיתוף פעולה מבורך של האוקראינים אספו הגרמנים בכל לילה יהודים רבים, הוליכו אותם אל הכורות וירו בהם.

בין הנתפסים והמוצאים להורג ביריה היתה גם אשתו הצעירה של דוד, איטה, שהיתה בחודש השביעי להריונה.

למזלה, לא פגע בה הכדור! באווחה בבטנה, בה חי לו בשלווה עובר, שכבה שם בין המתים, עד שנגמר הטבח. אחר כך קמה על רגליה וחזרה הביתה.

זה היה בחורף שנת 1941.

הרציחות והגזל נמשכו עד ליום בו החליטו הגרמנים לפרק את השותפות לרכוש יהודי עם האוקראינים. הם אסרו על עוזריהם הנאמנים "ליהנות" מהמצב, הרכוש היהודי שייך הרי כולו לרייך השלישי (ליתר דיוק למצעי דברו של הפיהרר).

במקביל הוחלט על הקמת הגיטו. הדבר הוחלט ובוצע. בנם של איטה ודוד, מונדק, נולד כבר בגיטו.

אם קיוו היהודים שבתוך הגיטו יהיו מוגנים יותר, חיכתה להם אכזבה מרה.

בגיטו, בנוסף לרדיפות למיניהן נוסף גם הרעב הגדול.

דוד ואיטה, הורים לשני ילדים, החלו לתור אחר הצלה כלשהי. לא היה כל ספק בליבם שכוונתם של הגרמנים היא השמדה כללית. זה היה רק עניין של זמן. לא היו עוד שום אשליות. הם חיפשו קשר עם האוכלוסיה הלא-יהודית. בסביבה התגוררו פולנים שהיו שייכים לכת הבפטיסטים. אחר מאמצים גדולים נמצאו שתי משפחות שניאותו לקחת את הילדים. לוסיה סודרה אצל משפחת קריז'ליק, מונדק התינוק סודר אצל משפחת יוליה ואולק בק. כך גם סודרו ניירות אריים עבור איטה והיא נשלחה לעיר קראקוב, כדי להסתתר בין התושבים הפולנים.

דוד נשאר בגיטו ומדי פעם היה מגיח משם ורץ לבקר את ילדיו.

כאן המקום לציין, שעוד בטרם נכנסו לגיטו, מסר דוד את דירתו הגדולה והיפה לתושב פולני, גם הוא מכת הבפטיסטים, והוסכם ביניהם שהדירה תישאר ברשותו של הפולני, עד לשובה של המשפחה, בגמר המלחמה. ה"יורש" הפולני ראה לפניו הזדמנות פז להתעשרות מהירה. עצם היותו אדם אדוק לא הפריע לו כלל לאחל ליהודים את הגרוע ביותר. כך רק עמוק בליבו. בגלוי שיחק את התפקיד של האיש הטוב ושימש כאיש קשר בין איטה לדוד. וכך דרך אגב התחיל לשכנע את איטה שתחזור לגיטו, שבעלה מאוד מתגעגע והוא עצמו אינו רואה שום סכנה בדבר...

איטה שראתה בו אדם טוב, אדם שאפשר לבטוח בו, חזרה לבוריסלב, ישר לגיטו.

באותו זמן היה דוד במצב רע ביותר. הוא היה בסכנת גירוש תמידית וככל יהודי המקום, ידע שפירושו של גירוש – הוא מוות. בנוסף לכך היה חולה מאוד וכיוון שלא היו תרופות, הלך מצבו והתדרדר. הלך להסתתר אצל הבפטיסטים. יום אחד, אחר שהתעלף, הוציאוהו לבית הקברות. כאשר התעורר מעלפוננו, לא ידע בתחילה איפה הוא נמצא, בסוף החליט לחזור לגיטו. הלך לכיוון מחנה עבודה שהיה בקירבת מקום. הפעם תפסו אותו השוטרים היהודים ומסרוהו לידי הגרמנים. שוב שיחק לו המזל. הגרמני שחקר אותו החליט לשלוח אותו לעבודה. כאשר ראו אותו השוטרים היהודים, לא האמינו למראה עיניהם.

זה היה בחודש מאי 1943. בתאריך זה חזרה איטה לגיטו וצורפה לעבודה בחקלאות. זאת היתה עבודה קשה מאוד לאנשים שניזונו בצימצום, אבל שכרה היה בצידה. היא יכלה להיות יחד עם בעלה וגם לראות את ילדיה מדי פעם.

ואז בא היום בו חשך עליהם עולם.

והמעשה שהיה כך היה:

יום אחד החליטה איטה להביא את לוסיה הקטנה לגיטו לביקור קצר. "בגיטו היו לנו קרובים", אומר דוד בקול חנוק, "והיא רצתה להראות להם את הילדה היפה שלנו..."

רק למספר שעות הובאה הילדה לגיטו, ובאותו הלילה הקיפו אותו הגרמנים ואנשי ס.ס. החלו באיסוף אנשים. דוד ואיטה, מפוחדים עד מוות, חרדים לגורל הילדה, רחפו אותה לבין הכסתות ואמרו לה לשכב בשקט, לא לזוז, לא להוציא הגה.

בעודם עומדים בחצר, מופקרים לרצון הרוצחים, בשעת הסלקציה, יצאה הילדה מבין הכסתות ורצה ישר לכיוון הוריה.

הגרמנים הוציאו את הילדה מהשורה. גם איטה הלכה אחריה.  
ולוסיה אז בת 11 שנים.

כל שנותר לדוד היה לחזור אל ביתו הריק ולזעוק:  
"אלי, אלי! למה זה עזבתני?"

עדיין היה לו ילד קטן מוסתר אצל משפחה פולנית וזה אשר גרם לו  
לחזור לשפיות, לקום לעבודה ו... להמשיך לחיות. יום אחד הגיע אליו פתק  
שאשתו כתבה ברגעיה האחרונים. הפתק הוכרח אליו באורח פלא. רועד  
מבכי קרא בו:

דוד היקר

זאת היא פרידתי האחרונה. אני מנשקת אותך, גם לוסיה בתנו. אנא,  
שמור על הכול (הכוונה לילד). אני הולכת באמונה לבורא העולם ובתקווה.  
מסור דרישת שלום לכולם, לכל אלה שמאמינים באלוהים. שלך איטה.  
(עכשיו בוכים כבר שלושתנו. דוד, נכדתו איטה, שקיבלה את שמה של  
סבתה ואני).

כן, החיים נמשכו גם לאחר היום השחור ההוא, אבל לצרות לא היה סוף.  
יום אחד הביאו הפולנים שהחזיקו את הילד אל הגיטו. הם אמרו לדוד  
שקשה להם להחזיק ילד יהודי ועליו לקחתו מהם. דוד ידע שזה גורדין  
מוות לילד. הוא התחיל להתחנן לפניהם, בכה וביקש ואז גם הראה להם את  
הפתק ששלחה אליו אשתו בטרם מותה. הפתק הזה השפיע מאוד. הצהרתה  
של איטה ביום מותה על אמונתה העמוקה באלוהים – היא ששברה את  
הקרח. הם ניאותו לקחת את הילד בחזרה אל ביתם הבטוח.

והילד הזה נשאר בחיים? – אני לא מתאפקת.

"כן, אומרת הנערה שלידי, זהו אבא שלי!"

חיי הגיטו נעשו קשים יותר ויותר. הרעב הפיל קורבנות רבים וחסך  
לגרמנים את הטירחה של משלוחים. דוד החליט לברוח אל היער, שם  
הצטרף אל קבוצת פרטיזנים. זה היה הצעד הנכון, על אף שהיה כרוך  
בסכנות תמידיות. במקום ההוא הכיר איש אוקראיני טוב שהציע לו מסתור  
בביתו. דוד הלך אליו ברצון, שם הציע לו האיש להסתתר בעליית-הגג. רק  
העמיד תנאי שעליו להיות שם בשקט מוחלט כי אשתו מתנגדת לכך. דוד  
שכב בעליית-הגג פוחד לנשום, או לישון. בזמן שאשתו נעדרה מהבית היה  
האיש מגניב אליו קצת מזון.

יום אחד עלתה האשה לעליית-הגג כדי להוריד משם מעדר. היא ראתה  
את דוד והקימה צעקה נוראה:  
"סלק מכאן את היהודי ומידו!"

האוקראיני (שמו היה ינדרק סטימבולסקי) ניסה לשכנע את פלוניו וביקש ממנה להירגע. האשה עמדה בשלה:

"סלק מכאן את היהודי!"

בלית ברירה חייב היה לעזוב את המחבוא.

אבל אז היה כבר אביב 1944.

למקום הזה הגיע הצבא הרוסי המשחרר.

ודוד היה אדם חופשי.

אחר שנגמרה המלחמה, היו לפניו עוד שתי מלחמות גדולות.

הראשונה: להחזיר אליו את בנו.

השנייה: להחזיר אליו את דירתו.

הפולני הצטער מאוד שהיהודי חזר חי. אין ספק שבשעת התפילה בכנסייתו היה מצרף את בקשתו לאלוהיו, מבקש את מותו של היהודי. אחרי קשיים רבים הוחזרה אליו דירתו. אבל המלחמה הקשה ביותר חיכתה לו עם יוליה, האשה הפולניה שהחזיקה את הילד. הילד עצמו כלל לא הכיר את אביו וסירב להתקרב אליו. יוליה ניצלה את המצב והיתה מזהירה אותו: אם תהיה ילד רע, יבוא האיש ההוא ויקח אותך!

מצבו של דוד היה בכי רע. עדיין לא היה לו בית, לא היתה לו עבודה ויוליה עמדה על שלה: הילד הוא שלי! יוליה רצתה בכל כוחה להחזיק בילד. דוד לא הרפה. איך יכול היה?

בסוף ראתה שלא יעזור לה כלום, לכן הציעה לדוד שיבוא בלילה ויטול את הילד בזמן שהוא ישן.

אבל בזאת לא נגמרו צרותיו. יוליה שלחה אליו את המשטרה האוקראינית בטענה שדוד מזניח את הילד, הולך לעבודה ומשאיר אותו לבד. היא הצביעה על הילד ואמרה להם שהילד נראה רע מאוד וסובל בלעדית. ודוד זעק: "הילד הוא שלי! זאת היא הנפש היחידה שנשארה לי בחיים!" בסוף הוחלט שעל דוד להביא תעודה רשמית המעידה שמונדק הוא בנו. אחר שהרפו ממנו, ראה דוד את המצב לאשורו. עליו להתחתן וכך גם יהיה לבנו בית חם וגם חיו יחזרו למסלול נורמלי. האשה אותה פגש, פאינה, קיבלה על עצמה באהבה את תפקיד האם לילדו. גם ילדה לו בת. לבת ניתן השם לוסיה.

עברו שנים רבות. בשנת 1972 הגיע הבן, שכבר היה נשוי ואב לבת והוא עצמו כבן 30, ארצה. הבת הזאת קיבלה את שם אמו, איטה. כך נסגר המעגל. בארץ נולד לו גם בן. רק בשנת 1973 בא דוד ארצה עם אשתו השנייה ובתו.

האוקראיני (שמו היה ינדרק סטימבולסקי) ניסה לשכנע את פלוניו וביקש ממנה להירגע. האשה עמדה בשלה: "סלק מכאן את היהודי!"

בלית ברירה חייב היה לעזוב את המחבוא.

אבל אז היה כבר אביב 1944.

למקום הזה הגיע הצבא הרוסי המשחרר.

ודוד היה אדם חופשי.

אחר שנגמרה המלחמה, היו לפניו עוד שתי מלחמות גדולות.

הראשונה: להחזיר אליו את בנו.

השנייה: להחזיר אליו את דירתו.

הפולני הצטער מאוד שהיהודי חזר חי. אין ספק שבשעת התפילה בכנסייתו היה מצרף את בקשתו לאלוהיו, מבקש את מותו של היהודי. אחרי קשיים רבים הוחזרה אליו דירתו. אבל המלחמה הקשה ביותר חיכתה לו עם יוליה, האשה הפולניה שהחזיקה את הילד. הילד עצמו כלל לא הכיר את אביו וסירב להתקרב אליו. יוליה ניצלה את המצב והיתה מזהירה אותו: אם תהיה ילד רע, יבוא האיש ההוא ויקח אותך!

מצבו של דוד היה כבי רע. עדיין לא היה לו בית, לא היתה לו עבודה ויוליה עמדה על שלה: הילד הוא שליו יוליה רצתה בכל כוחה להחזיק בילד. דוד לא הרפה. איך יכול היה?

בסוף ראתה שלא יעזור לה כלום, לכן הציעה לדוד שיבוא כלילה ויטול את הילד בזמן שהוא ישן.

אבל כזאת לא נגמרו צרותיו. יוליה שלחה אליו את המשטרה האוקראינית בטענה שדוד מזניח את הילד, הולך לעבודה ומשאיר אותו לבד. היא הצביעה על הילד ואמרה להם שהילד נראה רע מאוד וסובל בלעדית.

ודוד זעק: "הילד הוא שליו זאת היא הנפש היחידה שנשארה לי בחיים!" בסוף הוחלט שעל דוד להביא תעודה רשמית המעידה שמונדק הוא בנו. אחר שהרפו ממנו, ראה דוד את המצב לאשורו. עליו להתחתן וכך גם יהיה לבנו בית חם וגם חייו יחזרו למסלול נורמלי. האשה אותה פגש, פאינה, קיבלה על עצמה באהבה את תפקיד האם לילדו. גם ילדה לו בת. לבת ניתן השם לוסייה.

עברו שנים רבות. בשנת 1972 הגיע הבן, שכבר היה נשוי ואב לבת והוא עצמו כבן 30, ארצה. הבת הזאת קיבלה את שם אמו, איטה. כך נסגר המעגל. בארץ נולד לו גם בן. רק בשנת 1973 בא דוד ארצה עם אשתו השנייה ובתו.

שתי המשפחות מתגוררות בקירבת מקום ודוד, למור סבל רב כל כך, רואה נחת בערוב ימיו.

אני מביטה על התמונות. ישנה תמונתו של מונדק (עכשיו קוראים לו טדי), תמונה של ילד בעל פנים מתוקות, עיניים שחורות, מסורק ולבוש בגדים יפים. וישנה תמונה (צילום רהוי) של האשה, של איטה עם הילדה הקטנה לוסיטה. התמונה הזאת רועדת בכף ידי. איזו תמימות בעיני הילדה שתיהן נאות, נעימות מבע ואני אינני יכולה אלא לחשוב על מותן הטראגי. ואיטה (הנערה הצעירה היושבת לידי) מקשיבה בפעם המי יודע כמה לסיפורו הנורא של הסב. עיניה לחות, פניה מביעות צער עמוק. ואין כאן שום חשיבות לזמן שחלף.

הפצעים האלה אינם מגלירים.

ואיטה וילדתה, אולי הן באמת בגן-עדן?

שהרי איטה האמינה באלוהי ישראל עד צאת נשמתה.

Kochany Dudek  
 Legniesz cię paron  
 ostert nie i Lusie  
 co ty cię uwaroż  
 no to wisko  
 ja i de uwaroż  
 modze for u Lano  
 Bogor Oczornasse.  
 go ktu ne stworzeł  
 Pięto i diem  
 uwaroż atchodnie  
 Porodowienie

הפתק שכתבה איטה לבעלה ברגע האחרון לפני שרצחו אותה ואת בתה



אלו משיחית  
 חנה מאס  
 נורמא פאר  
 שונוי געלעב  
 נעמאל אידאמא  
 פארמאדאמא  
 געוואלדנא גע  
 אעמנא פאר  
 געטא  
 נאדע פאר  
 פאר פאר  
 דודא פארמא  
 פארמא נא 75